

³ Харитонова Е. И., Харитонов Е. О и др. Хозяйственное процессуальное право Украины. – Харьков: Одиссей, 2007. – С. 22.

⁴ Сахнова Т. В. Реформа цивилистического процесса: проблемы и перспективы // Государство и право. – 1997. – № 9. – С. 53; Васильев С. В. Хозяйственное судопроизводство. – Харьков: Эспада, 2004. – С. 38.

⁵ Курылёв С. В. О достоверности и вероятности в правосудии // Правоведение. – 1968. – № 1. – С. 63-71.

⁶ Зайцев И. М. Сущность хозяйственных споров. – Саратов, 1974. – С. 154.

Отримано 3.04.2008

Резюме

В статье рассматриваются основные аспекты содержания и классификации принципов хозяйственного процессуального права. Автор выявляет особенности каждого принципа действующего в хозяйственном судопроизводстве, обосновывает необходимость развития принципа состязательности, а также необходимость закрепления содержания каждого принципа на законодательном уровне.

Г. Г. ХАРЧЕНКО

Георгій Георгійович Харченко, кандидат юридичних наук, доцент Київського національного університету внутрішніх справ

ДОКТРИНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ ІНСТИТУТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Природа відносин власності однакова за своєю суттю в різних регіонах світу. Її зміст має передусім соціальну спрямованість, адже безпосередньо пов'язаний з природою людини як соціального суб'єкта. Проте, це зовсім не означає відсутність на рівні законодавств окремих країн різних підходів щодо правового регулювання відносин власності, адже відтворити в праві реальний зміст власності повною мірою – задача занадто складна, якщо не сказати – неможлива, а тому англосаксонське або, приміром, континентальне право лише деякою мірою, по-своєму, відтворює в правовій системі певні окремі аспекти цього явища, з властивими їм особливим розумінням такого речового права як право власності.

Задача вивчення та розкриття в праві феномену власності ускладнюється сьогодні не лише особливостями історичного розвитку окремих держав, що, безперечно, має місце і не може не враховуватися при наукових дослідженнях цього явища, але й відмінностями процесу становлення власності як правового інституту в цих державах, складністю самої її природи.

В англосаксонських наукових колах, аналізуючи історичні передумови формування інституту права власності, дуже часто з цього приводу посилаються на слова відомого англійського філософа І. Бентама, який зазначав, що «право власності і закон народжуються та вмирають разом. Поки не були створені закони, не існувало права власності; відмініть закони і зникне саме право власності»¹.

Отож, як бачимо, правова природа інституту права власності історично пов'язана з самим розвитком права, специфіка якого визначала особливості змісту відносин власності в кожній окремо взятій країні.

Саму власність як об'єкт дослідження можливо розглядати принаймні в двох площинах: економічній та правовій. Хоча, без сумніву, лише цими двома напрямками роль цього інституту в житті суспільства та держави не вичерпується. Певною мірою можна

розмірковувати, скажімо, й про соціальне значення власності тощо. Отже, наявним та безперечним є факт поліприродності власності.

З огляду на сказане, актуальним та корисним представляється подальше дослідження доктринальних відмінностей та спільностей феномену власності, що існують в науці різних країн, адже такий підхід дозволяє досліджувати одне й теж явище з різних ракурсів, більш повно та глибинно усвідомити сутність об'єкта дослідження, з подальшим відображенням цієї сутності на правовому рівні. Саме ця мета й покладена в основу цієї статті.

Окремі концептуальні аспекти визначеної проблематики досліджувались, зокрема, в наукових роботах та працях таких видатних вчених як: Є. Хан, Й. Баур, Р. Штюрнер, В. Тархов, В. Рибаків, Р. Майданик тощо.

Англосаксонська доктрина в цій сфері, також, як і країни з континентальною системою права, виходить з того, що будь-який аналіз прав власника в речі повинен враховувати принаймні два моменти: правовий та економічний, адже намагання відсторонитися від економічного погляду на відносини власності може привести до спотворення в праві дійсного розуміння власності, того, як його уявляє собі сам соціум або людина як така.

Такий підхід є цілком виправданий, оскільки власність з'явилась спочатку як економічна категорія, і лише вже потім знайшла своє відображення та закріплення в праві. Порівняно з правовою, економічна сутність власності є первиною, а тому саме економічна наука може дати правознавцям той необхідний інструментарій, за допомогою якого можна більш повно дослідити та розкрити зміст прав власника в праві.

Економічна теорія у Великобританії, зокрема, виходить з того, що кожен з нас протягом свого життя вимушений робити певний вибір серед можливих альтернатив нашої поведінки в кожній конкретній ситуації. А враховуючи те, що наш вибір так чи інакше обмежений у своїх варіантах, то це стає тим ключовим фактором, який допомагає правильно зрозуміти саму сутність права власності.

І дійсно, право власності передусім виникає там, де є дефіцит ресурсів та індивідуальний вибір особи. Обмеженість цих ресурсів, конкуренція на ринку на фоні необмежених потреб самого суспільства не дозволяє особі мати більше, ніж вона цього прагне. Змагальність у цій ситуації може призвести або до конфлікту або до взаємодії, в залежності від того, як чітко визначені права власника в законодавстві і який ступень правового захисту їм наданий. Наявність чи відсутність в праві гарантій захисту прав власника, визначення їх змісту та надання власнику права вільного розпорядження своїм майном може стати як запорукою економічного розвитку країни, оскільки власник не буде боятися інвестувати, так і її занепаду.

Сьогодні правові доктрини різних країн по-різному розставляють акценти у вивченні такого інституту як право власності. Як наслідок, у кожній країні деякі питання на рівні правової науки мають більш глибинне наукове обґрунтування, деякі менш. Так, скажімо, українське цивільне законодавство відрізняє такі поняття як судовий захист цивільного права та інтересу, проте саме питання цивільного інтересу у відносинах власності концептуально в українській науці практично не розроблено. Британська ж правова доктрина, навпаки, не лише розмежовує поняття захисту цивільного права та інтересу, акцентуючи увагу на їх характерних рисах, але й класифікує інтерес у речі на певні види.

Стосовно відносин власності, тут, зокрема, відокремлюють такі правові категорії як «власницький інтерес в речі» та «персональний (невласницький) інтерес в речі». Основним критерієм, за допомогою якого у Великобританії власницький інтерес у речі відмежовується від персонального, є межа захисту цього інтересу. Тобто, йдеться про те, що невластницький інтерес у речі має загалом двосторонню основу, оскільки базується як правило, на певних договірних началах. А тому право однієї особи корелюється з відповідним обов'язком іншої. Зовсім інша ситуація виникає у випадку з власницьким інтересом, де право буде мати загальний характер, у зв'язку з цим породжувати для всіх інших осіб відповідний обов'язок.

Наглядно цю ситуацію можна проілюструвати на прикладі справи *Hill v. Tupper* (1863)², де навігаційна компанія поряд з іншими правами мала виключне право на на-

дання у прокат прогулянкових човнів для курсування каналом. Згодом таке ж право від компанії отримав для себе й Hill. Втім, відповідно до рішення суду право навігаційної компанії та право Hill мали дещо різну правову природу, оскільки в першому випадку право навігаційної компанії базувалося на власницькому інтересу (тобто мало виключний характер), а у другому – на персональному. А тому судом було визнано, що, на відміну від навігаційної компанії, яка може захищати своє виключне право щодо будь-яких осіб, які будуть намагатися надавати прокатні послуги поза її дозволом, Hill такого права не має, а відтак не може пред'являти відповідні вимоги до сторонніх осіб.

Такий підхід деякою мірою може нагадувати відому українській правовій науці класифікацію прав на абсолютні та відносні, з відповідною кореляцією обов'язку на необмежене чи то обмежене коло осіб.

Однак, розуміння висновків, зроблених англійським судом за справою буде повнішим, якщо взяти до уваги, що зміст права власності у Великобританії трактується більш широко, ніж у континентальній системі права. Право власності тут – це не сукупність тріади правомочностей власника, як це має місце, приміром, в Україні, а перелік одинадцяти правомочностей, якщо взяти за зразок класифікацію А. Оноре. Наявність хоча б однієї з цих правомочностей у особи, дає можливість судам розглядати певні відносини, в яких бере участь ця особа, через призму відносин власності, з відповідними для цих випадків наслідками.

Свій шлях розмежування зобов'язальних та речово-правових елементів у правовідносинах обрала Німеччина. І хоча тут прямо не ставлять питання наявності в особи власницького або персонального інтересу в речі, втім, у рамках, скажімо, договірних зобов'язань відокремлюють речово-правову та зобов'язальну частини договору. Доктринально такий підхід пояснюється самостійним існуванням у рамках зобов'язання двох окремих стадій: виникнення та виконання.

Перша безпосередньо пов'язана з зобов'язальною частиною договору, друга – речово-правовою. Іншими словами, структура договору щодо переходу права власності на майно передбачає наявність і укладення принаймні двох двосторонніх правочинів, з яких один породжує між сторонами певні права та обов'язки, а інший – безпосередньо спрямований на їх реалізацію, тобто саме виконання договору.

У Німецькому цивільному кодексі³ /далі – НЦК/ ця особливість проявляється також і на термінологічному рівні, де в книзі «Речове право» замість правової категорії «договір» використовується поняття «угода». Отож, під угодою, на рівні аналізу правової конструкції окремих видів договорів, законодавець розуміє саме речово-правову частину договірної зобов'язання щодо переходу права власності. І хоча на цю частину договірної зобов'язання, також як і на зобов'язальну, розповсюджуються законодавчі вимоги щодо дійсності правочину (вільне волевиявлення, дієздатність сторін тощо), втім кожна з цих частин договірної зобов'язання має право на «самостійне життя». Тобто, у разі визнання недійсною зобов'язальної частини договору, це не буде автоматично позбавляти юридичної сили речово-правову угоду. Так, скажімо, відповідно до параграфу 932 Німецького цивільного кодексу набувач після набуття ним права власності на річ залишить у себе це право навіть у випадку, якщо згодом виявиться, що ця річ не належала відчужувачу. Єдиним критерієм застосування цієї правової норми є добросовісність поведінки самого набувача права власності.

Важливим моментом у цій ситуації є те, що оскільки речово-правові угоди безпосередньо пов'язані з виконанням договірної зобов'язання, то право власності у набувача відповідно виникне лише після того, як відбудеться факт передачі речі. Отож, якщо зобов'язальна частина договору буде визнана недійсною раніше самої передачі речі, то це може негативним чином вплинути на набувача, адже він не зможе отримати право власності на річ. Так само може виникнути й у випадку, коли відчужувач нерухомого майна, між початковою та кінцевою стадіями реєстрації правочину в поземельній книзі, спроможеться, скажімо, укласти такий же самий договір з іншою особою і по факту передати їй це майно. І тут відповідно до принципу роз'єднання структурних частин договору (Trennungsprinzip), перший набувач не зможе навіть у судовому порядку лишити права власності на майно нового набувача, за умови його добросовісності. Для запобігання на-

станню таких ситуацій та захисту прав управненої особи, німецький законодавець, зокрема, передбачив можливість внесення у поземельну книгу попереднього запису про право на річ на ім'я нового добросовісного набувача. Такий запис, за своєю суттю, повинен мати превентивний характер, адже він фактично попереджає будь-яких інших осіб про те, що між власником та записаною особою вже існують певні домовленості щодо відчуження права власності на земельну ділянку на користь останньої. Внесення такого запису дозволяється також для забезпечення майбутньої або умовної вимоги (пар. 883 НЦК).

Як бачимо, в німецькому праві знайшла свій прояв концепція обмеженої віндикації, коли однією з умов можливого задоволення віндикаційного позову, зокрема від первісного власника, є відсутність у нового володільця законних прав на річ. Законне право на річ за Німецьким цивільним кодексом визнається у будь-якої особи, яка набула це право добросовісно, тобто не знала та не могла знати, що річ не належить відчужувачу. Втім, це правило спрацьовує лише в тих ситуаціях, коли річ попала до відчужувача з волі вкраденого власника, тобто не була ним загублена або втрачена якимось іншим чином чи то вкрадена у нього. Якщо ж ці випадки мали місце, то право власності у добросовісного набувача на втрачені речі не виникає /пар. 935 НЦК/. Однак, ця норма кодексу не має застосовуватися до грошей або цінних паперів на пред'явника, а також щодо тих речей, які були відчужені через публічні торги.

В основу такого німецького підходу щодо добросовісного набуття права власності на річ від неправомочної особи, як зазначає Є. Хан, покладена архаїчна, ще не розвинута давньонімецька уява про право власності, коли взаємозв'язок третіх осіб з річчю визначався не думкою про певний юридичний зв'язок цієї особи та речі, а думкою про особисту зневагу; там, де немає особистої зневаги /тобто річ не вибувала з рук власника проти його волі/, не може бути вимог і щодо самої речі⁴.

Іншими словами, німецький законодавець при вирішенні питання, чий інтереси та права щодо речі є більш вагомими – попереднього власника або нового власника, який набув право власності на річ від неправомочного відчужувача – став на бік добросовісного набувача. Як зазначають з цього приводу німецькі вчені Й. Баур та Р. Штюрнер, «оцінка законодавця, яка відповідає природному праворозумінню, така: з тим, хто при ситуації, яка заслуговує на довіру, придбає належним чином автомобіль, якій пізніше виявляється краденим, слід поступати інакше, ніж з тим, кому підозрілий суб'єкт без належного оформлення та за низьку ціну продає автомобіль»⁵.

Законодавче позбавлення первісного власника права висувати віндикаційну вимогу щодо своєї колишньої речі до нового добросовісного набувача проте не означає неможливість висунення вимоги до неправомочного відчужувача речі, за якою останній повинен повернути первісному власнику все те, що він отримав від добросовісного набувача (пар. 816 НЦК).

Досвід Німеччини щодо відокремлення в договірних правовідносинах речово-правових елементів може бути витребуваним й для українських реалій, оскільки, з одного боку, це ще раз додатково підкреслить різницю в правових режимах речових та зобов'язальних прав з відповідними правовими наслідками цього на практиці, а з іншого – надасть додаткову аргументацію ситуацій, коли учасники зобов'язальних правовідносин, можуть використовувати для захисту своїх прав речово-правові способи захисту (приміром, віндикаційний чи негаторний позов).

Крім того, такий крок дозволить зняти гостроту наукових дискусій щодо правової природи деяких інститутів цивільного права. Зокрема, такого інституту як управління майном. З точки зору його правової природи, в юридичній літературі є різні думки: одні вчені розглядають правовідносини по довірчому управлінню майном суто як зобов'язальні, інші – як такі, що мають речовий характер; а треті – схильні бачити в цих зобов'язальних правовідносинах ще й речово-правові елементи⁶.

Адаптованість досвіду Німеччини до українських реалій, підтверджується й тим, що правові норми двох країн стосовно права власника на витребування майна з чужого володіння майже повністю збігаються за своїм змістом /ст.ст. 387, 388, 389 тощо Цивільного кодексу України⁷.

Між тим, німецький та український підхід у цьому питанні кардинально відрізняється від тих позицій, на яких стояло право Давнього Риму. Тут діяв принцип, за яким особа не могла передати іншій особі більше прав на річ, ніж вона мала сама. Тобто, у разі якщо річ попадала до третьої особи через неправомочного відчужувача, власник речі завжди міг витребувати цю річ із володіння інших осіб, не зважаючи на те, чи були вони добросовісними володільцями чи ні.

Різницю в підходах правового регулювання однієї і тієї ж ситуації в праві Давнього Риму та у законодавствах Німеччини й України певною мірою можна пояснити різними акцентами, що розставляються при правовому аналізі цих відносин. Німецький та український законодавці у своїй позиції фактично підкреслюють існування певного довірчого елементу у відносинах, що з самого початку складаються між первісним власником та відчужувачем, оскільки вже сам факт добровільної передачі речі від первісного власника до відчужувача свідчить про наявність між цими особами довіри, з якої (довіри) для первісного власника і випливають усі можливі ризики втрати речі у разі неправомірної поведінки відчужувача щодо цієї речі та за умови добросовісної поведінки нового набувача. Іншими словами, негативний результат для первісного власника не був спровокований діями добросовісного набувача, а став наслідком передусім дій відчужувача та певною мірою і дій самого первісного власника, який довірився відчужувачу та передав свою річ у його руки, а тому логічно, що всі негативні наслідки від цієї ситуації повинні нести первісний власник та відчужувач, але, безумовно, в залежності від міри своєї вини. Тобто, німецький законодавець у більшій мірі покладає відповідальність на відчужувача (з нього первісний власник зможе витребувати все те, що він отримав, скажімо, від продажу речі), а в меншій мірі негативні наслідки відчужує й сам первісний власник (маючи право витребувати від відчужувача все отримане через відчуження речі добросовісному набувачу, він у той же час не має право витребувати саму річ у добросовісного набувача).

Втім, німецький та український підхід щодо врегулювання вище згаданої ситуації також має свої недоліки, адже не в повній мірі враховує принцип справедливості, на базі якого повинно здійснюватися будь-яке правове регулювання цивільних відносин. Захист більшою мірою прав та інтересів добросовісного набувача порівняно з правами та інтересами первісного власника буде мати справедливіший характер у разі, якщо передача речі від первісного власника до відчужувача відбувалась на оплатній основі, тобто первісний власник отримував з цього певний доход, а відтак, за принципом справедливості, повинен нести свої додаткові ризики щодо можливої втрати речі порівняно з добросовісним набувачем. Ситуація дещо зміниться, якщо передача речі від первісного власника до відчужувача відбувалась на безоплатній основі, скажімо, для досягнення благодійних цілей. У цьому випадку становище первісного власника стосовно добросовісного набувача буде дещо іншим, адже факт безоплатної передачі речі буде зумовлений не комерційною метою, а усвідомленням з боку первісного власника його соціальної відповідальності перед суспільством або окремими людьми, а відтак держава повинна заохочувати таку громадянську позицію через надання права переважного захисту прав та інтересів первісного власника порівняно з правами та інтересами добросовісного набувача. Врахування цього моменту в правових нормах було б корисним для законодавства України.

Між тим, незважаючи на те, що за правом Давнього Риму за первісним власником завжди зберігалось право висувати віндикаційну вимогу до нового добросовісного або недобросовісного набувача, втім також передбачалось, що право власності первісного власника втрачалось, коли добросовісний володільець здобував право на річ за давністю володіння.

Для отримання речі за давністю великого значення мало наявність у набувача доброї совісті (*bona fides*), тобто переконання в тому, що відчужувач є власником речі, або має відповідні права на її відчуження. Причому добросовісність набувача для давності фіксувалась лише на момент передачі речі. І тому, якщо в подальшому володільець дізнався, що володіє чужою річчю, перебіг строку давності володіння не припинявся⁸.

Давньоримське право, також як і німецьке та українське, не відокремлювало окремо в праві категорію «інтересу» у відносинах власності, хоча якщо й непрямо, то, при-

наймні, опосередковано ця ідея була присутня і на рівні правових норм і на рівні думок окремих юристів. Так, скажімо, в праві Давнього Риму передбачалося, що, якщо власник викидає річ напризволяще, а потім інша особа знайде цю річ та привласнить собі, то це може бути підставою для набуття цією особою права власності на річ.

Сабініанці по цьому питанню вважали, що власність на викинуту річ втрачається разом із володінням. На цій підставі Сабін та Касій не вважали можливим визнавати заволодіння викинутою річчю крадіжкою, навіть у тому випадку, коли заволодіння відбувалось з протиправним наміром, а особа, яка вчиняла такі дії вважала, що краде річ⁹.

Таким чином, аналіз наведених вище позицій дозволяє казати, що навіть у ті давні часи категорія «інтересу» у відносинах власності враховувалась і при правовому регулюванні цих відносин, і в дослідженні самої природи права власності.

Проблема доцільності чи недоцільності виявлення інтересу у відносинах власності є дискусійною в різних країнах і в наш час. Зокрема, російські правознавці В. Тархов та В. Рибakov висловлюються категорично проти введення у визначення права власності такого поняття як «інтерес». На їх думку, це не лише не надасть ясності в розумінні права власності, але й ускладнить захист цього права. Тобто суб'єкту права доведеться доводити не тільки факт наявності у нього права власності, але й відповідного інтересу як невід'ємної складової цього права.

І хоча вчені погоджуються, що при відсутності інтересу суб'єктивне право втрачає своє призначення, ними все рівно робиться висновок, що прив'язка права власності до такої категорії як «свій інтерес», не тільки не знаходить опори в чинних правових нормах та суперечить змісту права, але й надасть суб'єктивному праву індивідуалістичний характер, а це, як наслідок, призведе до протиріччя з необхідністю поєднання особистих інтересів із суспільними¹⁰.

Проте, досвід англосаксонських країн показує, що введення в систему координат власницьких відносин правової категорії «інтерес», не стільки породжує проблеми щодо захисту права власності, скільки надає судам більш чіткі та зрозумілі орієнтири для правильного вирішення конкретних справ, що пов'язані з визнанням або захистом права власності. Проблем не виникає саме тому, що при вирішенні спору і факт наявності в позивача права власності, і факт існування власницького інтересу щодо його майна припускаються. А тому відсутність у особи власницького інтересу може бути виявлено лише через аналіз судом її поведінки стосовно певного майна. Ця концепція по факту дуже вдала реалізована при набувальній давності, і, як знаємо, не породжує серйозних проблем. До того ж, не можна сказати, що право власності в тих же Сполучених штатах Америки або Великобританії захищено в меншій мірі на законодавчому та судовому рівнях, ніж у тієї ж Росії.

Зауважимо, що принцип загального захисту власницького інтересу в речі у Великобританії має такий же абсолютний характер як і будь-який інший принцип англійського права власності. На відміну ж від власницького інтересу персональний інтерес у речі має насамперед двосторонню основу. Проте, це не означає, що цей інтерес взагалі не може бути захищений від третіх осіб. Таке право, приміром, з'являється у разі здійснення правопорушення, яке зачіпає персональний інтерес особи в речі та має позадоговірний характер. Наприклад, це може статися, коли особа вже перебуває у договірних відносинах з контрагентом, але хтось інший буде намагатися змусити останнього відмовитися від виконання своїх обов'язків перед цією особою. Тобто в англосаксонській системі права, як й в Україні, діє принцип, відповідно до якого кожний зобов'язаний утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб. Право на захист персонального інтересу від дій третіх осіб може виникнути й у випадку, якщо такий інтерес буде пов'язаний з конструктивним трастом.

Отож, підсумовуючи, можна впевнено казати, що дослідження доктринальних особливостей права власності в різних правових системах завжди буде мати позитивний ефект і для української цивілістичної науки, і для самої практики, адже наявні в різних країнах відмінності щодо правового регулювання відносин власності, дозволяють повніше відтворити в праві реальний зміст власності, а також знайти нові шляхи для вдосконалення самого інституту права власності в Україні.

- ¹ *Bentham J.* Theory of legislation. – London, 1864. – P. 113
² *Hill v Tupper* (1863) 2 H & C 121 (159 ER 51) // <http://www.swarb.co.uk/lisc/LanTe18491899.php>
³ Гражданское уложение Германии: Ввод. Закон к гражд. уложению / Пер. с нем. – М., 2004. – 729 с.
⁴ Хан Е. Е. Обоснование добросовестного приобретения права собственности от неуправомоченного отчуждателя // Актуальные проблемы гражданского права: Сб. статей: Вып. 11 / Под ред. О. Ю. Шиловцова. – М.: Норма, 2007. – С. 331.
⁵ Жалинский А., Рёрихт А. Введение в немецкое право. – М.: Спарк, 2001. – С. 421.
⁶ Харченко Г. Г. Довірка власності в діяльності трастових компаній та довірчих товариств: Монографія. – Одеса: Астропринт, 2006. – С. 121-122.
⁷ Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
⁸ Дождев Д. В. Римское частное право. – М.: Норма, 2004. – С. 407-408.
⁹ Дождев Д. В. Указ. соч. – С. 396-397.
¹⁰ Тархов В. А., Рыбаков В. А. О понятии права собственности // Юрист. – 2002. – № 4. – С. 15-16.

Отримано 14.01.2009

Резюме

В статье проанализированы отдельные доктринальные особенности института права собственности, существующие в науке и праве различных государств. Автор высказан ряд суждений, позволяющих более полно раскрыть сущность феномена собственности в праве Украины.

А. П. ЧЕРНЕГА

Андрій Петрович Чернега, кандидат юридичних наук, завідувач юридичної клініки «Фенікс» Київського університету права НАН України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІНИ ПРИЗВИЩА ДИТИНИ ЇЇ БАТЬКАМИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Щороку понад 25 тис. громадян України змінюють ім'я чи прізвище. За даними Українського національного інформаційного агентства громадяни приймають таке рішення за різних причин, однією з найпоширеніших є не благозвучність імені чи прізвища. Більшість громадян змінюють прізвища на прізвища родичів, колишнього з подружжя, на прізвища осіб, які виховували дитину. Існує не численна група осіб, які змінюють цілком традиційні та благозвучні імена на екзотичні, такі що навіть важко вимовити або чие прагнення змінити прізвище виглядає виключно як дивацтво.

Поряд з вищевикладеними підставами зміни прізвищ та імен, існує менш приємна, принаймні для дітей – розлучення подружжя. Кожний другий шлюб у країні не має перспективи – така статистика. Розлучення стали буденністю, їх уже не сприймають як щось катастрофічне. А драма полягає в тому, що від цього в 70 випадках із 100 страждають діти. І з кожним роком число дітей, які живуть у неповних сім'ях, зазвичай, без батька або з вітчимом, неухильно зростає. Відсоток неповних сімей в Україні такий високий, що це можна розцінювати як порушення природного середовища розвитку й виховання підростаючого покоління¹.

З січня по квітень 2008 р. в Україні розлучилось 41,5 тис. подружніх пар, що лише на 6 % менше, ніж за аналогічний період минулого року. У 2007 р. було зареєстровано 416 тис. шлюбів і 178 тис. розлучень. Не дивлячись на те, що кількість зареєстрованих шлюбів традиційно перевищує кількість розлучень на 15-20 %, тенденція тяжіння до розлучень дуже велика².